

לשכת נשיא הרפובליקה הפדרלית של גרמניה

הנאום באינטרנט:
www.bundespräsident.de

עמוד 1 מתוך 3

**נשיא הרפובליקה הפדרלית של גרמניה פרנק-וולטר שטיינמאייר
באירוע ההנצחה ליום השנה ה-80
לטבח בבאבי יאר
ב-6 באוקטובר 2021
בקייב / אוקראינה**

"מעל באבי יאר רשרוש של עשבי בר,

הדשא

[...]

השקט מסביב זועק.

אני מסיר את הכובע מהראש, אני מרגיש שאני הופך אפור.

ואני – אני בעצמי זעקה יחידה אילמת

[...]

דבר, אף נים בי, לעולם לא ישכח זאת!"

כמה כאב, אילו ייסורים. כמה יגון. צער שגורם לנו להידום.

רבים מכם מכירים את השורות הללו. יבגני יבטושנקו שבר את חומת השתיקה עם הפואמה שכתב בשנת 1961. טאבו של שתיקה, שעד אז היה מוטל על רצח יהודים כאן באוקראינה ובכל רחבי ברית המועצות. המוזיקה ששמענו זה עתה ונוגנה על ידי התזמורת הסימפונית הגרמנית של ברלין, מותרה אותנו דוממים ומזועזעים. דימיטרי שוסטקוביץ' חיבר הלחן לפואמה, גלעד מוזיקלי להנצחת קורבנות באבי יאר. סופרים, מוזיקאים ואנשי רוח היו הראשונים שהעזו לעסוק בפשעים שבוצעו כאן לפני 80 שנה. אנחנו חבים להם רבות. הם חשפו את הזיכרונות, אפשרו אותם מלכתחילה.

כגרמני וכנשיא גרמניה, קשה היא הדרך לכאן, לבאבי יאר. יחד עם זאת אני אסיר תודה להיות כאן היום. אני מודה לכם, צאצאי הקורבנות. תודה לך, בוריס סברקו היקר, ותודה לכם, אזרחיות ואזרחי קייב.

ברכותיי ותודתי המיוחדות מגיעות גם לשניכם, הנשיא סלנסקי היקר, הנשיא הרצוג היקר, על כך שאנו מציינים מנצחים ונזכרים ביחד היום.

כאן, בבאבי יאר, כוחות גרמניים רצחו כמעט 34,000 יהודיות ויהודים בימים האחרונים של ספטמבר 1941. גרמנים, היו אלו שחוללו את הזוועות הללו. אין בכוחן של מילים לבטא ברוטאליות ואכזריות בלתי נתפשות כאלה.

לא היו אלה מעשי נקמה. הטבח של יהודי קייב היה פשע שתוכנן בדיוק – תכנית שנרקמה ובוצעה על ידי האס אס, "פלוגות המגן" וחיילי הוורמאכט. כולם היו מעורבים.

בבוקר ה-28 בספטמבר, כפי שמתארת זאת עדת ראייה, מורה מקייב, עברו ברחובות העיר בשיירה בלתי נגמרת "נשים, גברים, נערות צעירות, ילדים, זקנים, משפחות שלמות. [...] הם הלכו שותקים. זה מוזר ומפחיד."

רובם האמינו שמעבירים אותם למקום מגורים אחר. בגיא הורו כוחות גרמנים לאנשים, שלא ידעו דבר אודות הצפוי להם, להתפשט ואילצו אותם להשתרע על הקרקע, על גבי הגופות שהיו שם, עם הפנים כלפי מטה. אז ירו בהם.

נשים גברים. ילדות צעירות. ילדים. זקנים. משפחות שלמות.

33,771 אנשים תוך יומיים בלבד.

ארוחות חמות, שתייה ומשקאות חריפים סופקו לרוצחיהם.

רק יהודיות ויהודים בודדים שרדו.

הפשע נגד האנושות בשואה לא החל במפעלי המוות הגרמניים: באושוויץ, טרבלינקה, סוביבור, מיידנק, בלז'ץ. הוא החל קודם לכן, במסע הכיבוש למזרח, ביערות, בפאתי הערים. יותר ממיליון יהודים נפלו קורבן לשואה זו מירי כדורים באוקראינה. כאן בקייב, באודסה, בברדיצ'ב, ליפובץ, צ'רנוביץ, מיזוקץ - בכל כך הרבה מקומות אחרים.

מי במדינתי, בגרמניה, יודע כיום על השואה הזו, שקרתה באמצעות כדורים? מי מכיר את השמות הללו הספוגים בדם?

לכל המקומות האלה אין מקום ראוי ביזרון שלנו. אוקראינה מצוירת חיוורת מדי, עמומה מדי על מפת הזיכרון שלנו.

לכן חשוב לי להיות כאן היום.

ולכן היה חשוב לי היום לבקר בקוריוקיבקה, עיירה קטנה בצפון שבה נרצחו 6,700 גברים, נשים וילדים במשך יומיים.

אני כאן היום כדי להזכיר.

עלינו לזכור, כדי שזוהי לאן עלולות להוביל שואה חסרת רסן, לאומנות, אנטישמיות וגזענות: מלחמת התוקפנות והשמדה הגרמנית הייתה ברברית ורצחנית. מיליונים נפלו לה קורבן. הם נהרגו, נרצחו, שועבדו בעבודות כפייה, גורשו: אנשים שלא נחשבו לבני אדם בעיני הנציונל-סוציאליסטים. כאן באוקראינה ניתנה הפקודה "לטהר" באופן שיטתי אזורים שלמים ואת קייב להפוך לתל חורבות.

גם כאן בבאבי יאר, לאחר טבח היהודים בקייב, נמשך ההרג עד שנת 1943, עד שהגרמנים נסוגו. עשרות אלפי סינטי ורומא, אנשי צבא השחרור האוקראיני, נכים ושבווי מלחמה איבדו את חייהם בגיא זה.

הרוצחים ניסו למחוק את כל העקבות כדי לטיח את פשעיהם. אולם לא ניתן היה לעשות זאת. הפשעים ממשיכים לתת אותותיהם. צללי הפשעים וצלקות המלחמה - הם ניכרים עד עצם היום הזה. הסבל שהביאה המלחמה הזו נמשך עד היום, בכל כך הרבה משפחות, בכל כך הרבה כפרים ועיירות בארצכם, באוקראינה.

זאת סיבה נוספת לכך שעלינו לזכור: אין עתיד טוב, ללא זיכרונות כנים.

כנשיא גרמניה אני עומד לפניכם היום ומרכין ראשי בפני המתים בצער עמוק. ובו בזמן אני חש אסיר תודה על הפיוס שאליו אתה, הנשיא סלנסקי היקר, אתם, האנשים באוקראינה, אתם, צאצאי קורבנות אותה תקופה, הושטתם את ידיכם אלינו, הגרמנים. פיוס אינו דבר שניתן לבקש. ניתן רק להעניק אותו. אני אסיר תודה על השותפות ההדוקה שמאחדת היום את שתי המדינות שלנו, הנשיא סלנסקי. אני אסיר תודה אף יותר על היסודות המשותפים שאליהם אנו מחויבים: החוק הבינלאומי וכבוד האדם, זכותם של העמים לחופש ולהגדרה עצמית פוליטית בטריטוריה מוגנת ואירופה שלווה ובטוחה. אלו היסודות עליהם אנו ניצבים ועליהם עלינו להגן, זהו גם חלק מאחריותנו ההיסטורית.

לכולכם, אתם, צאצאי הקורבנות, לאנשי אוקראינה, לך הנשיא סלנסקי היקר, הנשיא הרצוג היקר, ברצוני לומר היום: אנו הגרמנים מודעים לאחריותנו להיסטוריה. זו אחריות שתוקפה לא יפוג לעולם. זוהי אחריות לעתיד המשותף שלנו.

הנשיא הרצוג היקר: הלוואי ויכולתי לומר זאת ללא הסתייגות. לו רק יכולתי לומר: אנחנו הגרמנים למדנו מההיסטוריה אחת ולתמיד.

אולם איני יכול לעשות זאת. זה כואב לי ומכעיס אותי שהאנטישמיות שוב מתחזקת גם בגרמניה, דווקא בגרמניה. זה כואב לי ומכעיס אותי שדווקא בתקופת משבר של מגיפה, השנאה הישנה עוטה פנים שונות ורוקמת מיתוסים חדשים אודות קונספירציות המנוצלים כעילה להסתה, אימים ואלימות.

השדים הרעים של העבר מופיעים היום במסווה חדש. לנו הגרמנים יכולה להיות רק תשובה אחת לכך: לעולם לא עוד! המאבק חייב להימשך - המאבק באנטישמיות ושנאת אדם, וההתעמתות עם הפשעים של התקופה ההיא, אשר בחלקה מתרחשת גם במישור המשפטי, כפי שאנו נוכחים לראות בימים אלה.

לפני עשר שנים פגש יבגני יבטושנקו, משורר הפואמה באבי יאר, את וולף בירמן, המשורר והזמר הגרמני שאביו נרצח באושוויץ ושאותו משטר ה- SED גירש מגרמניה ב-1976. לאחר פגישתם, וולף בירמן כתב מחדש את הפואמה של יבטושנקו, בגרמנית - והוא נתן לי את השורות שכתב למסעי זה.

עם שורות אלה ברצוני לסיים, עם מילותיהם של שני משוררים, המילים המשותפות שלהם על באבי יאר, על הזוועות שאין להן מילים, לזכר הקורבנות שלעולם אסור לנו לשכוח:

"ללא יריה, ללא יבבה. רק מרשרש עדיין
הדשא ברוח, בנדיק למטה
כמה עצים ישנים ניצבים, כמו שופטים חמורי סבר
ואני עומד חסר אונים חזעק,
בפה פעור,
אילם כאבן

אני עומד לבד כאן מול תהום, כאילו היה זה הקבר שלי
אני בעצמי הקשיש, האם, הילד שנורה

הם כולם נאספים כאן לנצח!
מאפיר אני מאימה,
אני חושב על ארבעים ואחד,
על שנת האימה הנוראה מכולן"